

THE RELATIONSHIP OF TEACHERS TO THE CONTENT OF TECHNICAL EDUCATION AT PRIMARY SCHOOL LEVEL

VZŤAH UČITEĽOV K OBSAHU TECHNICKÉHO VZDELÁVANIA NA PRIMÁRNOM STUPNI ŠKOLY

Zlatica Hulová

Abstrakt

Výskumná štúdia prináša čiastkové zistenia zo skúmania vzťahu učiteľov k obsahu technického vzdelávania v predmete Pracovné vyučovanie v primárnom vzdelávaní. Učitelia primárneho stupňa školy hodnotili poznanie vzdelávacieho obsahu pracovného vyučovania a vyjadrovali názory na dôležitosť k tematickým celkom zo vzdelávacej oblasti Človek a svet práce. Skúmanie vzťahu, meraný cez postoje učiteľov k tematickým celkom a témam v rámci tematických celkov v pracovnom vyučovaní vo 4. ročníku na primárnom stupni školy, vzhľadom na sociodemografické ukazovatele priniesli prekvapujúce zistenia, ktoré sú prezentované v čiastkových zisteniach, v diskusii a v záveroch štúdie.

Kľúčové slová

vzťah učiteľov, technické vzdelávanie, pracovné vyučovanie, obsahy vzdelávania, výskumné výsledky, primárne vzdelávanie

Abstract

The research study brings partial findings from the examination of the relationship of teachers to the content of technical education in the subject of Technology and Work education in primary schools. Primary school teachers evaluated the knowledge of the educational content of technical education and expressed their views on the importance of thematic units from the educational area Man and the World of Work. With regards to socio-demographic indicators study brought surprising findings which are presented partially, in discussion and study conclusions.

Key words

the relationship of teachers to education, Technical education, Technology and Work education, content of education, research findings, primary education

ÚVOD

Každý jedinec vo svojom živote má vzťah, ktorý sa prejavuje vlastným postojom k všetkému, čo ho bezprostredne obklopuje. Tak aj učiteľ, počas vlastnej profesionálnej praxe je neustále ovplyvňovaný nielen prostredím, v ktorom aktívne a flexibilne reaguje svojim konaním, ale aj mnohými zmenami v rámci plnenia profesijných činností, prostredníctvom ktorých sa menia jeho hodnoty, vzťahy a tým aj jeho postoje. Vzhľadom na meniace sa podmienky, kvalitu a početnosť činností, ktoré vyžadujú neustále zmeny, pre zmeny v spoločnosti a spoločenskom živote, sa ukazuje potreba skúmať a zisťovať vzťahy aj v oblasti vzdelávania. Prezentovaná výskumná štúdia je zameraná na zisťovanie vzťahu učiteľov

primárnej školy k technickému vzdelávaniu, ktoré je aktuálnou témou mnohých odborných diskusií.

V ostatnom období sa uskutočnilo viacero výskumov, ktoré sa zaoberali problematikou technickej výchovy a vzdelávania na Slovensku. Výskumné tímy odborníkov (Kožuchová, M., 1993, 1997, 2010-2011, Dubovská, R., 2001, Krušpán, I., 1996, Kozík, T., 2001, 2006, Pavelka 1996, 2005, 2015 a mnohí iní) riešili problematiku existencie predmetu technická výchova a vzdelávanie, ktoré v období transformácie malo za cieľ dať technickej výchove novú podobu, zlepšiť kvalitu vzdelávania. Bolo potrebné inovovať vzdelávacie prístupy, meniť metódy, formy a prostriedky výučby, ale hlavne meniť, upravovať a modernizovať obsah vzdelávania. Značné množstvo domácich aj zahraničných výskumov sa venovalo oblasti technického vzdelávania (Benkovská, 1989, Kananoja, 1990, 1991, Belz - Siegrist, 2001, Kožuchová 2001, 2011, Duriš, 2007, Pavelka 2014, 2015, Pavelka - Kuzma 2014, 2016, Kuzma 2005, Kozík, 2006, 215, Benson, 2011, Haasová, 2012, Banesz, 2014, Honzíkova - Sojková, 2015, Tomková - Honzíkova, 2015 a mnoho ďalších), v ktorých sa neustále diskutovalo o nedostatočnej pozornosti venovanej technickému vzdelávaniu.

Domáci aj zahraniční odborníci sa zaoberali technickým vzdelávaním tak vo všeobecnosti, ako aj nadobúdaním technických kompetencií učiteľa (Duriš, 2007, Huľová, 2013, Pavelka, 2015 a iní), nadobúdaním technických zručností žiakov (Kuzma, 2005, Honzíkova - Sojková, 2015, a iní), ale aj revidovaním a inováciami obsahov technického vzdelávania (Kožuchová, 1997, Lukáčová, 2006, Tomková, 2006, Vargová, 2006, Duriš, 2015 a iní), a v neposlednom rade aj aplikáciou a využívaním IKT v technickom vzdelávaní (Kozík a kol., 2006, Huľová, 2012, 2014, Huľová - Parlak, 2015 a iní). Však pretrváva stále nedostatok výskumných štúdií zameraných na technické vzdelávanie na primárnom stupni školy, s výnimkou (Kožuchová - Čopiková 2010/11), ktoré skúmali postoje učiteľov primárnej školy k technickému vzdelávaniu, k jeho obsahu, k materiálno-technickému vybaveniu či inováciám a potrebám v práci učiteľa.

Zistený nedostatok výskumných štúdií orientovaných na primárne technické vzdelávanie podnietil snahu výskumne sa zaoberať uvedenou problematikou. V prezentovanej výskumnej štúdii, ktorá je len čiastkovým výsledkom definovaných cieľov v projekte VEGA č. 1/0383/19 *Analýza stavu v technickom vzdelávaní a rozvoj technických zručností žiakov na primárnom stupni školy*, sú prezentované zistenia z merania vzťahov učiteľov primárneho vzdelávania k tematickým celkom a obsahom technického vzdelávania na primárnom stupni školy.

1 METÓDY, VZORKA A METODIKA SKÚMANIA

Výskumu sa zúčastnilo 364 učiteľov primárneho stupňa školy, z toho bolo 30 mužov (8,2%) a 334 žien (91,8%). Všetci participanti sa výskumu zúčastnili dobrovoľne a vyplnením dotazníka potvrdili informovaný súhlas. Výskumná vzorka bola sledovaná v parametroch: *dĺžka praxe, veľkosť sídla školy, dosiahnutý stupeň vzdelania, forma získania vzdelania v pracovno-technickej oblasti, doplňujúce vzdelanie v pracovno-technickej oblasti*.

Pre účely merania vzťahu učiteľov merané cez postoje, a to k tematickým celkom a obsahom technického vzdelávania na primárnom stupni školy na Slovensku, bol zostavený **originálny dotazník**, ktorý pozostával zo siedmich častí :

(1) *zisťovanie socio-demografických charakteristík* – pohlavie, dĺžka praxe, veľkosť sídla školy, dosiahnutý stupeň vzdelania, forma získaného vzdelania v pracovno-technickej oblasti, doplňujúce vzdelanie v pracovno-technickej oblasti;

- (2) *získovanie názorov na úroveň odbornej prípravy a dosahovaných kompetencií v pracovno-technickej oblasti* – úroveň odborného vzdelania, úroveň orientácie v obsahu predmetu, úroveň pracovno-technických znalostí;
- (3) *získovanie názorov na dôležitosť tematických celkov v rámci pracovno-technického vyučovania* – tvorivé využívanie technických materiálov, základy konštruovania, stravovanie a príprava jedál, ľudové tradície a remeslá, človek a práca;
- (4) ***získovanie postojov k tematickým celkom aj k ich obsahu v rámci pracovno-technického vyučovania*** – postoje boli merané na kognitívnej úrovni, na afektívnej úrovni a na konatívnej úrovni;
- (5) *získovanie názorov na zmeny v obsahovom štandarde pracovného vyučovania* – dve otvorené položky, ktoré v prvom prípade reflektovali, čo by učiteľ doplnil k obsahovému štandardu;
- (6) *získovanie údajov o využívaní odborných učební pre potreby pracovného vyučovania (dielňa a kuchynka)* – využívanie rôznych typov dielní;
- (7) *získovanie inovatívnych prvkov vo výučbe a vyjadrované potreby pre zlepšenie pracovného vyučovania* – dve otvorené položky, ktoré v prvom prípade reflektovali využívanie inovatívnych prvkov počas výučby a v druhom prípade sme sa pýtali na potreby pre možnosti zlepšovania výučby;

2 PROCES A VÝSLEDKY RIEŠENIA PROBLÉMU

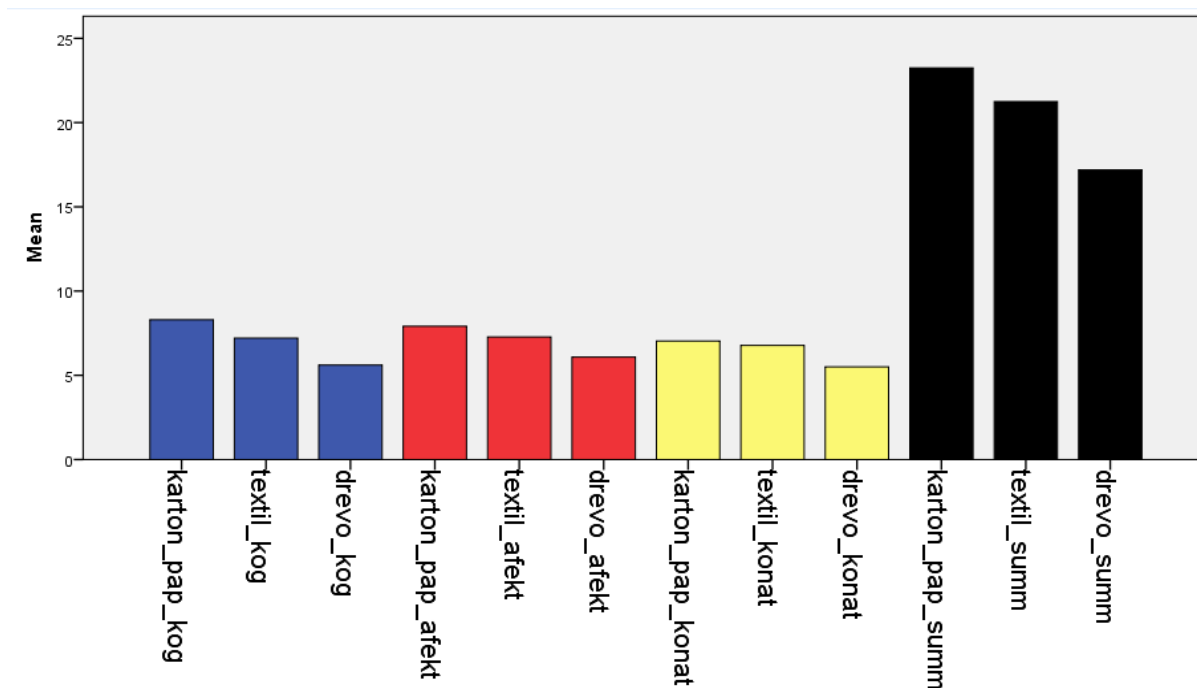
Zostavený dotazník prebehol pilotným overovaním za účasti štatistu, psychológa a dvoch kolegov. Overovanie zamerané na opodstatnenosť, logické usporiadanie, zrozumiteľnosť každej položky, ale aj ich štylizáciu umožnilo zapracovať navrhované zmeny, urobiť korekcie a následne použiť výskumný nástroj v predvýskume. Administrácia dotazníkov sa uskutočnila osobným rozdáním výskumnej vzorky, ktorú charakterizoval dostupný výber s prvkami stratifikácie a zároveň bola zabezpečená čo najvyššia možná návratnosť. Návratnosť predstavovala 82, 81%, z rozdáných dotazníkov. Na štatistické vyhodnocovanie získaných dát bol použitý neparametrický Mann-Whitneyho U-test, Spearmanov korelačný koeficient, Wilcoxonov poradový test a parametrický Párový T-test,

Vzhľadom na rozsah výskumnej štúdie, uvádzame **čiasťkové zistenia**, ktoré sme uskutočnili v rámci skúmania položky č. 4 originálneho dotazníka a to na : *získovanie vzťahu učiteľov primárneho vzdelávania k tematickým celkom aj k ich obsahu v rámci pracovno-technického vyučovania*. Vzťah učiteľov bol meraný na základe postojov. Postoje boli merané na všetkých troch úrovniach rozvoja a to na kognitívnej úrovni, afektívnej úrovni a na úrovni konatívnej;

2.1 Vzťah učiteľov k tematickému celku: *Tvorivé využitie technických materiálov*

Výsledné hodnoty analýz, ktoré zohľadňovali vzťah učiteľov k tematickému celku *tvorivé využívanie technických materiálov* (sledované v položkách 8, 9, 10 originálneho dotazníka), prezentujú, že účastníci najviac hodnotili tematický celok ***Tvorivé využitie technických materiálov***, v rámci troch tém a to *práca s papierom a kartónom, práca s textilom a práca s drevom*. Účastníci hodnotili jednotlivé témy v troch oblastiach kognitívna, afektívna a konatívna, na stupnici od 1 do 10, pričom hodnota 1 znamenala minimálny a hodnota 10 maximálny súhlas. Keďže premenné v rámci celého súboru spĺňali podmienku normálnej distribúcie dát (hodnoty skewness a kurtosis boli v intervale od -2 do 2) o postojoch možno uvažovať už aj na základe priemerných hodnôt premenných. Prehľad deskriptívnych charakteristík pre jednotlivé premenné sú zaznamenané v grafe 1.

Graf 1 **Porovnanie priemerných hodnôt postojových zložiek – Tvorivé využitie technických materiálov**

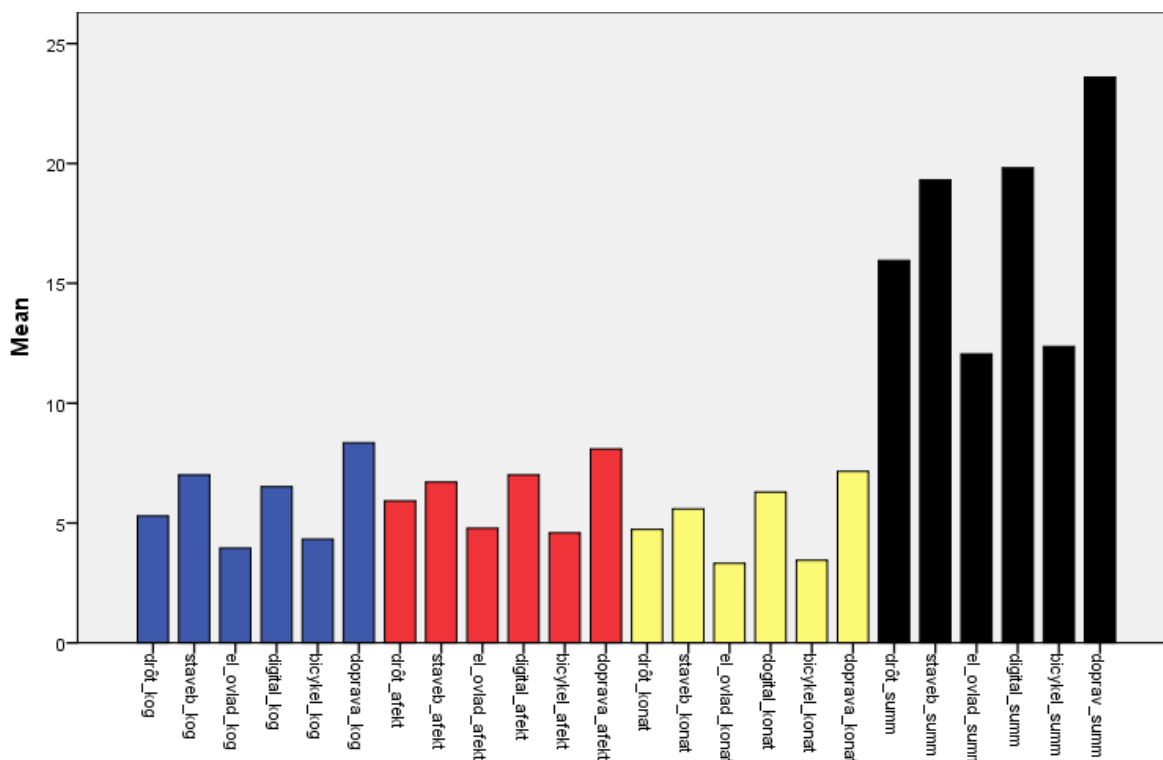
Na zisťovanie rozdielov medzi postojmi k jednotlivým témam bol použitý parametrický Párový T-test, a to na všetkých úrovniach merania – *kognitívnej, afektívnej a konatívnej*. Overovali sa rozdiely medzi postojmi aj na úrovni celkového skóre postoja (súčet jednotlivých zložiek postoja). Na základe výsledkov analýz je možné konštatovať, že **kognitívna zložka postoja dosahovala najpozitívnejšie hodnoty** v rámci témy **práca s papierom a kartónom**, nasledovala téma práca s *textilom* a nakoniec téma *práca s drevom*. Na všetkých úrovniach komparácií bol zaznamenaný štatisticky významný rozdiel.

2. 2 Vzťah učiteľov k tematickému celku: **Základy konštruovania**

Výsledné hodnoty analýz, ktoré zohľadňovali postoje učiteľov k tematickému celku **základy konštruovania** (sledované v položkách 11, 12, 13, 14, 15, 16 originálneho dotazníka), prezentujú hodnotenie participantmi tematický celok v rámci *šiestich tém* a to *konštruovanie a vyrábanie výrobkov z drôtu, konštruovanie a vyrábanie výrobkov zo stavebníc, tvorba modelov na elektrické ovládanie, práca s digitálnymi technológiami, montáž a demontáž bicykla, dopravné predpisy a bezpečnosť*. Participantí hodnotili jednotlivé témy v troch oblastiach (kognitívna, afektívna a konatívna) na stupnici od 1 do 10, pričom hodnota 1 znamenala minimálny a hodnota 10 maximálny súhlas. Keďže premenné v rámci celého súboru spĺňali podmienku normálnej distribúcie dát (hodnoty skewness a kurtosis boli v intervale od -2 do 2) o postojoch možno uvažovať už aj na základe priemerných hodnôt premenných. Prehľad deskriptívnych charakteristík pre jednotlivé premenné je v grafe 2.

Graf 2 **Porovnanie priemerných hodnôt postojových zložiek –**

Základy konštruovania

Zo zistení je možné konštatovať, že **kognitívna zložka** postoja dosahovala najpozitívnejšie hodnoty v rámci témy **dopravné predpisy a bezpečnosť**, nasledovala téma **konštruovanie a vyrábanie výrobkov zo stavebníc**, ďalej téma **práca s digitálnymi technológiami**, **konštruovanie a vyrábanie výrobkov z drôtu**, **montáž a demontáž bicykla** a na konci sa umiestnila téma **tvorba modelov na elektrické ovládanie**. Na všetkých úrovniach komparácií **bol** zaznamenaný štatisticky významný rozdiel.

Výsledky analýz v rámci **afektívnej zložky** postoja dosahovali najpozitívnejšie hodnoty v rámci témy **dopravné predpisy a bezpečnosť**, nasledovali porovnateľné témy **práca s digitálnymi technológiami** a **konštruovanie a vyrábanie výrobkov zo stavebníc**, nasledovala téma **konštruovanie a vyrábanie výrobkov z drôtu** a na konci sa umiestnili porovnateľne témy **tvorba modelov na elektrické ovládanie** a **montáž a demontáž bicykla**. Nie na všetkých úrovniach bol zaznamenaný štatisticky významný rozdiel.

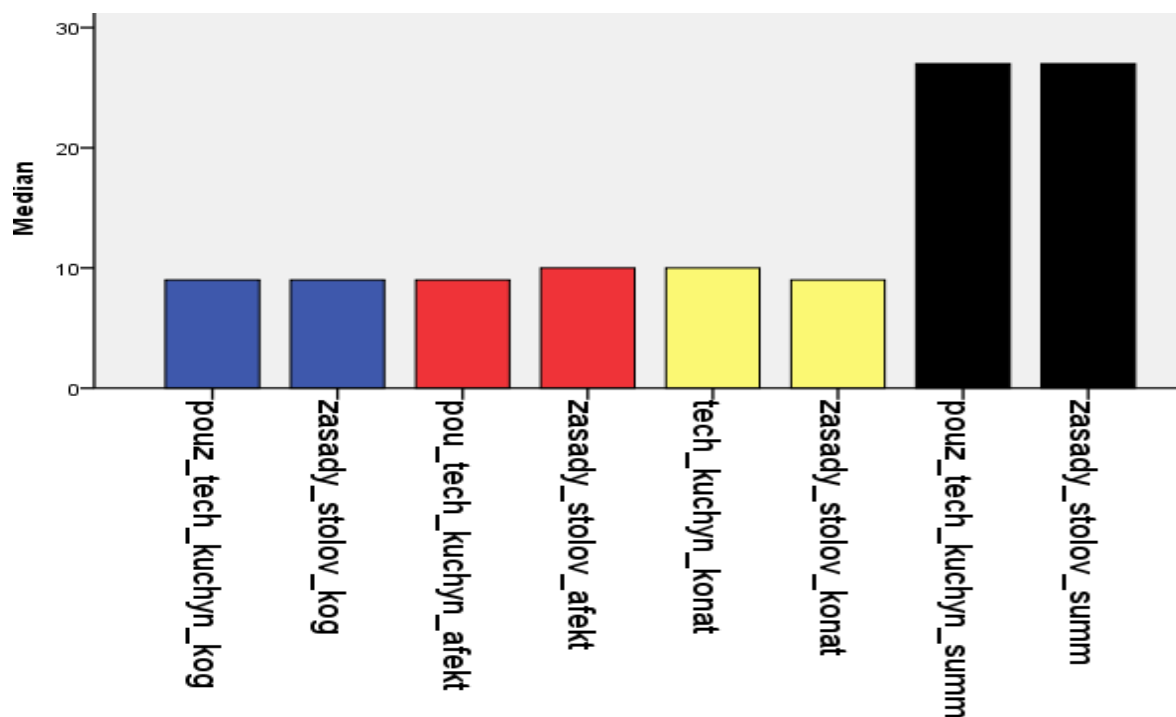
Výsledky analýz v rámci **konatívnej zložky** postoja dosahovali najpozitívnejšie hodnoty v rámci témy **dopravné predpisy a bezpečnosť**, nasledovala téma **práca s digitálnymi technológiami**, ďalej téma **konštruovanie a vyrábanie výrobkov zo stavebníc**, nasledovala téma **konštruovanie a vyrábanie výrobkov z drôtu** a na konci sa umiestnili porovnateľne témy **montáž a demontáž bicykla** a **tvorba modelov na elektrické ovládanie**. Nie na všetkých úrovniach bol zaznamenaný štatisticky významný rozdiel.

2. 3 Vzťah učiteľov k tematickému celku - **Stravovanie a príprava jedál**

Výsledné hodnoty analýz, ktoré zohľadňovali postoje učiteľov k tematickému celku **stravovanie a príprava jedál** (sledované v položkách 23, 24 originálneho dotazníka) prezentujú, že účastníci hodnotili tematický celok **Stravovanie a príprava jedál** v rámci dvoch tém a to **poznať a používať techniku v kuchyni**, **poznať a uplatňovať zásady stolovania**. Účastníci hodnotili jednotlivé témy v troch oblastiach (kognitívna, afektívna, konatívna) na

stupnici od 1 do 10, pričom hodnota 1 znamenala minimálny a hodnota 10 maximálny súhlas. Keďže premenné v rámci celého súboru nespĺňali podmienku normálnej distribúcie dát (hodnoty skewness a kurtosis presahovali interval od -2 do 2) o postojoch možno uvažovať *orientačne* na základe mediánových hodnôt premenných. Prehľad deskriptívnych charakteristík pre jednotlivé premenné sú uvedené v grafe 3.

Graf 3 **Porovnanie mediánových hodnôt postojových zložiek – Stravovanie a príprava jedál**

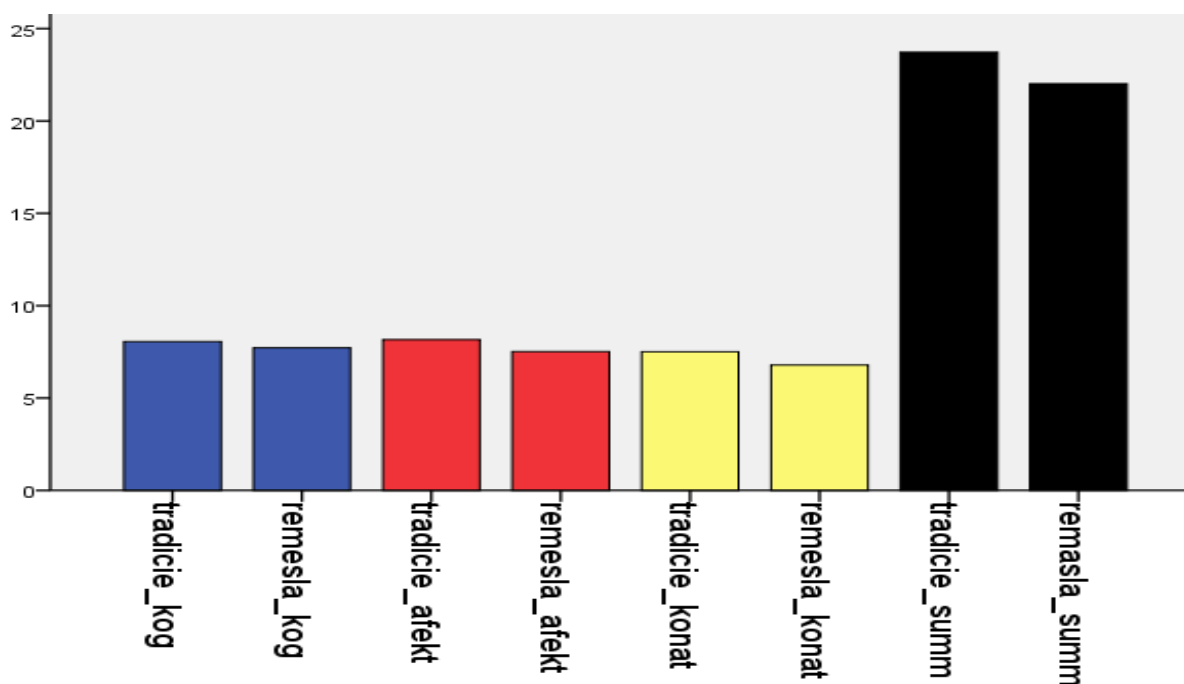

Na zisťovanie rozdielov medzi postojmi k jednotlivým témam sme použili neparametrický Wilcoxonov poradový test, a to na všetkých troch úrovniach merania – kognitívnej, afektívnej a konatívnej. Nakoniec boli overované rozdiely medzi postojmi aj na úrovni celkového skóre postoja (súčet jednotlivých zložiek postoja). Je možné konštatovať, že *kognitívna zložka* postoja dosahovala rovnakú úroveň v rámci hodnotených tém: *poznatie a používanie techniky v kuchyni a poznanie a uplatňovanie zásad stolovania*. Na úrovni komparácie **nebol** zaznamenaný štatisticky významný rozdiel. *Afektívna zložka* postoja dosahovala rovnakú úroveň v rámci hodnotených tém: *poznatie a používanie techniky v kuchyni a poznanie a uplatňovanie zásad stolovania*. Na úrovni komparácie **nebol** zaznamenaný štatisticky významný rozdiel. *Konatívna zložka* postoja dosahovala rovnakú úroveň v rámci hodnotených tém: *poznatie a používanie techniky v kuchyni a poznanie a uplatňovanie zásad stolovania*. Na úrovni komparácie **nebol** zaznamenaný štatisticky významný rozdiel.

2. 4 Vzťah učiteľov k tematickému celku: *Ľudové tradície a remeslá*

V ostatnej časti výskumnej štúdie sú prezentované výsledné hodnoty analýz, ktoré zohľadňovali postoje učiteľov k tematickému celku *ľudové tradície a remeslá* (sledované v položkách 25, 26 originálneho dotazníka). Participanti hodnotili tematický celok v rámci dvoch tém: *poznať ľudové remeslá*, *poznať ľudové tradície*, v troch oblastiach (kognitívna, afektívna, konatívna) na stupnici od 1 do 10, pričom hodnota 1 znamenala minimálny a hodnota 10 maximálny súhlas. Keďže premenné v rámci celého súboru nespĺňali podmienku normálnej distribúcie dát (hodnoty skewness a kurtosis nepresahovali interval od -2 do 2) o postojoch možno uvažovať orientačne aj na základe priemerných hodnôt premenných. Prehľad deskriptívnych charakteristík pre jednotlivé premenné sú uvedené v grafe 4.

Graf 4 **Porovnanie priemerných hodnôt postojových zložiek – Ľudové tradície a remeslá**

Na zisťovanie rozdielov medzi postojmi k jednotlivým témam bol použitý parametrický Párový T-test, a to na všetkých úrovniach merania – kognitívnej, afektívnej a konatívnej. Boli overované rozdiely medzi postojmi aj na úrovni celkového skóre postoja (súčet jednotlivých zložiek postoja). Podľa výsledkov analýz je možné konštatovať, že *kognitívna zložka* postoja dosahovala vyššiu úroveň v rámci témy *poznanie ľudových tradícií* ako v rámci témy *poznanie ľudových remesiel*. Na úrovni komparácie **bol** zaznamenaný štatisticky signifikantný rozdiel. *Afektívna zložka* postoja dosahovala vyššiu úroveň v rámci témy *poznanie ľudových tradícií* ako v rámci témy *poznanie ľudových remesiel*. Na úrovni komparácie **bol** zaznamenaný štatisticky signifikantný rozdiel. *Konatívna zložka* postoja dosahovala vyššiu úroveň v rámci témy *poznanie ľudových tradícií* ako v rámci témy *poznanie ľudových remesiel*. Na úrovni komparácie **bol** zaznamenaný štatisticky signifikantný rozdiel.

Prezentované čiastkové výskumné zistenia vo výskumnej štúdií tvoria len jednu časť zo systému siedmich základných okruhov skúmania. Tvorba *siedmich okruhov* determinuje zisťovanie aktuálneho *stavu, názorov a postojov učiteľov na technické vzdelávanie* v

pracovnom vyučovaní na primárnom stupni školy spolu so *zisťovaním potrieb, návrhov či požiadaviek na zlepšenie výučby* technického vzdelávania. Každému okruhu zodpovedá formulovanie špecifického cieľa a k nemu podľa potreby aj viacerých výskumných otázok.

3 DISKUSIA O VÝSLEDKOV

Technické vzdelávanie na všetkých úrovniach vzdelávacích inštitúcii je v súčasnosti pod neustálym drobnohľadom, tlakom a požiadaviek na systémové zmeny požadované súčasnou, prudko sa meniacou a modernizujúcou spoločnosťou, ktoré má učiteľ ako kvalitný odborník a sprostredkovateľ uskutočňovať. Predpokladom na uskutočňovanie systémových zmien, zvlášť zmien v technickom vzdelávaní, sú odborné kompetencie učiteľa a samozrejme aj predpoklad jeho pozitívneho vzťahu, teda postoja k danej problematike. Zámerom a zároveň cieľom skúmania preto bolo zistiť, aký majú vzťah, ktorý bol meraný cez postoje, učitelia primárnej školy k technickému vzdelávaniu, konkrétne k tematickým okruhom a jeho témam so súborom činností a ktoré z tém budú považovať za dôležité a ktoré za menej dôležité.

Vo vybraných položkách originálneho dotazníka sme zisťovali, aký postoj majú učitelia k tematickému celku **Tvorivé využitie technických materiálov** a k témam *papier a kartón, textil a drevo*. Zistenia poukazujú jednoznačne na najpozitívnejšie hodnoty v rámci témy **papier a kartón**, nasledovala téma textil a posledná bola téma drevo. Zo všetkých zložiek postoja v daných témach dosahovala najpozitívnejšie hodnoty **kognitívna** a **afektívna** zložka postoja (MDN = 9/9 - papier a kartón; MDN = 8/8 - textil a MDN = 5/5 - drevo) a konatívna zložka dosahovala priemerné hodnoty (MDN = 7/6/5). Na všetkých úrovniach komparácii bol zaznamenaný štatistický významný rozdiel. Napriek tomu, že učitelia majú dobré vedomosti a sú k téme motivovaní, preukazujú vykonávanie daných činností na slabšej (MDN = 7/6/5) úrovni ako by sa očakávalo. Na základe uvedeného možno konštatovať, že učitelia v rámci tematického celku Tvorivé využitie technických materiálov vykazujú najpozitívnejšie hodnoty postoja k téme papier, kartón a textil, čo v skutočnosti aj odráža edukačnú realitu. Papier, kartón a textil sú pre učiteľov aj samotných žiakov najdostupnejšie materiály a aj najčastejšie využívané v tvorbe a rozvíjaní pracovno-technických kompetencií žiakov.

Tiež bol zisťovaný vzťah učiteľov k tematickému celku **Základy konštruovania** a k témam *konštruovanie a vyrábanie výrobkov z drôtu, zo stavebníc, konštruovanie, tvorba modelov na elektrické ovládanie, práca s digitálnymi technológiami, montáž a demontáž bicykla, dopravné predpisy a bezpečnosť*. Zistenia ukázali, že učitelia vykazujú najpozitívnejšie hodnoty postoja k témam **dopravné predpisy a bezpečnosť, práca s digitálnymi technológiami** a **konštruovanie** a **vyrábanie výrobkov zo stavebníc**. Najpozitívnejšie hodnoty dosahovala **kognitívna** a **afektívna** zložka postoja (MDN = 9/9 - doprava; MDN = 7/7 - digitálne technológie; MDN = 8/7 - stavebnice) a konatívna zložka dosahovala priemerné hodnoty (MDN = 7/6/5). Nie na všetkých úrovniach komparácii bol zaznamenaný štatistický významný rozdiel.

Rovnako aj v tomto tematickom celku preukazujú učitelia dobré vedomosti a motiváciu k témam, však zaznamenaný výkon v jednotlivých činnostiach je na slabšej úrovni (MDN = 7/6/5). *Na priemernej až podpriemernej úrovni* vykazujú hodnoty v témach konštruovanie a vyrábanie výrobkov z drôtu, montáž a demontáž bicykla, konštruovanie a tvorba modelov na elektrické ovládanie. V týchto témach vykazujú priemerné hodnoty tak v kognitívnej, afektívnej ako aj v konatívnej zložke postoja (MDN = 5/5/5 - drôt; MDN = 5/5/4 - bicykel; MDN = 5/5/3,5 - el. ovládanie). Veľmi slabé poznatky, motivácia a výkon naznačujú, že v edukačnom procese bude tento tematický celok a jeho témy viac menej opomínané a bude nahrádzaný inými. Zo zistení možno konštatovať, že učitelia nie sú motivovaní, pretože materiálno-technické

zabezpečenie k výučbe tematického celku vyžaduje kvalitné podmienky a materiálne technické zabezpečenie, ktoré je v súčasnosti na všetkých školách nedostatočné. Potvrdzujú to aj výskumné zistenia (Bánesz - Lukáčová - Sitáš, 2010, Kozík - Ďuriš - Pavelka, 2011, Hašková, 2014, Pavelka - Kuzma, 2016 a iní), ktoré dlhšiu dobu rezonujú a alarmujú, že podmienky, materiálno-technické vybavenie škôl k výučbe technického vzdelávania je poddimenzované, až neuspokojivé.

Vzťah učiteľov k tematickému celku **Stravovanie a príprava jedál** k vybraným témam *poznať a používať techniku v kuchyni a poznať a uplatňovať zásady stolovania*, bol zisťovaný vybranými položkami originálne skonštruovaného dotazníka. Respondenti hodnotili tematický celok a dve témy v troch zložkách postoja a to **kognitívna**, ktorá dosahovala hodnoty (MDN = 9/9), **afektívna** (MDN = 9/10) a **konatívna** (MDN = 10/9) zložka. Z uvedeného vyplýva, že učitelia vykazovali rovnako vysoko pozitívne postoje k obidvom témam. Celkové skóre dosiahlo mediánovú hodnotu (MDN = 27/27). **Vysoko pozitívny postoj** naznačuje, že **učitelia (ženy) majú k typicky ženským témam a prácam pravdepodobne lepšie a hlbšie vzťah**. Výskumy odborníkov zaoberajúcich sa danou problematikou tiež naznačujú, že podmienky a materiálno-technické vybavenie v školách k výučbe tohto tematického celku je na dobrej úrovni. Pavelka - Kuzma (2016) uvádzajú, že 62, 30% opýtaných uviedlo, že na škole je funkčná odborná učebňa - kuchynka, 13, 08% uviedlo, že na škole je, ale nie je udržiavaná a 24% uviedlo, že škola kuchynku nemá. Z uvedeného vyplýva, že takmer 75% z opýtaných odbornú učebňu na škole má.

Posledný tematický celok v rámci vzdelávacej oblasti Človek a svet práce na primárnej škole je tematický celok **Ľudové tradície a remeslá**. Položky dotazníka boli konštruované tak, aby bolo možné zistiť aký je vzťah učiteľov nielen k tematickému celku, ale aj k jeho témam a ich obsahom. Učitelia hodnotili tematický celok a dve témy *poznať ľudové remeslá a poznať ľudové tradície* v troch oblastiach a to kognitívnej, afektívnej a konatívnej, ktoré v súčinnosti tvoria postoj. Podľa štatistických analýz učitelia vykazujú **pozitívnejšie hodnoty** k téme *ľudové tradície*, v ktorej mediánová hodnota v kognitívnej a afektívnej (MDN = 9) zložke je vyššia ako v zložke konatívnej (MDN = 8). K téme *ľudové remeslá* vykazujú mediánové hodnoty v kognitívnej a afektívnej zložke (MDN = 8) a je vyššia ako v zložke konatívnej, v ktorej je hodnota (MDN = 7). Celkové skóre hodnôt dvoch tém je (MDN = 25/23). Preferovanejšou témou, s **pozitívnejším postojom** sú **ľudové tradície**. Domnievame sa, že učiteľov viac oslovuje uchovávanie kultúrneho dedičstva prostredníctvom ľudových tradícií ako konkrétne remeselné činnosti. **Remeselné činnosti** súvisia s konatívnou zložkou postoja, v ktorej respondenti dosahovali **najnižšie hodnoty**, čo môže predikovať aj ich **slabšie pracovno-technické zručnosti**.

ZÁVER

Zisťovanie vzťahu, meraného cez postoje k technickému vzdelávaniu v predmete pracovné vyučovanie na primárnom stupni školy zvoleným výskumným dizajnom bol náročný, ale zároveň prínosný. Získané výskumné údaje vniesli do skúmanej problematiky vhlad a otvorili sa nielen možné riešenia, ale ukázali sa aj mnohé otázky pre realizáciu ďalších a hlbších skúmaní.

Výskumné výsledky, ktoré prezentujeme v tejto výskumnej štúdii, možno považovať za povšimnutiahodné nielen v rámci diskutovaných tém, ale aj v súvislosti s národným dianím, nakoľko bola uskutočnená inovácia vzdelávacieho obsahu ale aj organizačných súvislostí výučby pracovno-technického vyučovania na primárnom stupni školy, so značnou diskontinuitou. Práve preto je potrebné ďalšie skúmanie a zo zistení podrobnejšieho skúmania bude možné hľadať odpovede na otázky, ktoré súvisia s potrebami a uskutočňovaním

systémových zmien v technickom vzdelávaní na primárnej škole s odstránením diskontinuity tak ročníkovej ako aj obsahovej.

Jedným z trendov skúmania tejto problematiky by mal byť aj taký empirický dizajn, ktorý zohľadňuje meranie dopadov feminizácie školstva na výsledky vzdelávania a na výkon rôznych skupín študentov a to, chlapci verus dievčatá, žiaci z rodín s nižším socio-ekonomickým zázemím a pod. Tento typ výskumu by mohol v budúcnosti vniesť vhlad najmä do genderových rozdielov v súvislosti s procesmi učenia sa a pomôcť facilitovať vzdelávanie v smere podpory diferenciacie a stretu s rozdielnymi potrebami žiakov a žiačiek v tak špecifickejšej oblasti ako je veda a technika.

V závere ale môžeme konštatovať, čo je aj v súlade s autormi Kožuchová - Stebila (2014), ktorí hodnotili situáciu v technickom vzdelávaní na primárnom stupni školy v zmysle výskumných zistení, že "učitelia aj žiaci predmet Pracovné vyučovanie považujú za zaujímavý a potrebný. Obidve skúmané skupiny (učitelia a žiaci) by prijali, keby sa tento predmet vyučoval vo všetkých ročníkoch primárneho stupňa ZŠ" (Kožuchová, M. -Stebila, J., 2014, s.12-13). Za dôležité a podstatné je potrebné dodať, že ďalšie výskumné zisťovanie a ich výsledky môžu pozitívne ovplyvňovať kvalitu výučby technického vzdelávania.

Príspevok vznikol v rámci grantovej úlohy VEGA č. 1/0383/19 Analýza stavu v technickom vzdelávaní a rozvoj technických zručností žiakov na primárnom stupni školy, ktorého zodpovedná riešiteľka je doc. PaedDr. Zlatica Hul'ová, PhD., (2019 - 2021).

LITERATÚRA

1. BANESZ, G. 2014. Premeny technického vzdelávania v rámci školských reforiem. In *Sborník příspěvků z mezinárodní studentské odborné konference Olympiáda techniky Plzeň 2014*. Editor Doc. PaedDr. Jarmila Honzíkova, Ph.D. a Mgr. Jan Krotký. 1. vydání, Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014, 186 s., ISBN 978-80-261-0372-1
2. BĀNESZ, G. - LUKÁČOVÁ, D. -SITÁŠ, J. 2010. *Technické vzdelávanie v digitálnom prostredí*. Nitra: UKF. , 2010.
3. BELZ, H., SIEGRIST, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha : Portál, 2001. s. 376. ISBN 80-7178-479-6.
4. BENKOVSKÁ, A . 1989. Polytechnické vzdelávanie ako faktor vedecko-technického rozvoja socialistickej spoločnosti. In *Pedagogika. Časopis pro vědy o vzdelávání a výchově*. 1/1989 - Studie, s. 63-72. ISSN 0031-3815
5. BENSON, C. 2011. Twenty Years of Primary Design and Technology in England. In *International Handbook of Primary Technology Education. Reviewing the Past Twenty Years*. Clare Benson and Julie Lunt(Eds.). England : Birmingham City University, UK, 2011. ISBN 978-94-6091-544-4.
6. ĎURIŠ, M. 2015. Pozitívne zmeny v technickom vzdelávaní na Slovensku. In *Časopis Technika a vzdelávanie, 4, 2015, č. 2*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, Fakulta prírodných vied, Katedra techniky a technológií. 2015, s. 113 - 115. ISSN 1338- 9742.
7. ĎURIŠ, M. 2007. Odborná a pedagogická spôsobilosť učiteľa technickej výchovy ako kľúčová kompetencia. In *Klíčové kompetencie a technické vzdelávanie [CD ROM] : zborník príspevkov z VRVS videokonferencie, III. InEduTech 2007*. Prešov : Prešovská univerzita, FHPV, 2007. - ISBN 978-80-8068-624-6. - S. 12-16
8. HAASOVÁ, E. 2012. *Metódy a formy práce v predmetoch pracovné vyučovanie, svet práce a technika*. Bratislava: MPC, 2012, s. 68, ISBN 978-80-8052-415-9
9. HAŠKOVÁ, A., 2014. Výkon profesie učiteľa predmetu technika. In *Časopis Technika a vzdelávanie, 3, 2014, č. 2, 2014, ISSN 1338-9742, s. 20*

10. HONZÍKOVÁ, J. - SOJKOVÁ, M. 2015. *Tvůrčí technické dovednosti*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015. s. 161. ISBN 978-80-261-0547-3.
11. HULOVÁ, Z. 2012. Využitie nových mediálnych technológií v ranej edukácii. In *Podmiotowość w edukacji wobec odmienności kulturowych oraz społecznych zróżnicowań / ed. Natalia Majchrzak, Natasza Starik, Andrzej Zduniak ; rec. Małgorzata Suświłło, Bogdan Zalewski*. 2. Poznań : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2012. - ISBN 978-83-61304-54-8. - s. 257-266.
12. HULOVÁ, Z. 2013. Autoevalvácia kompetencií učiteľov primárnej školy. In *Efektivita vzdělávání v proměnách společnosti : sborník příspěvků : XXI. celostátní konference ČAPV, Ústí nad Labem 16. - 18. září 2013 [elektronický zdroj] / ed. Lukáš Círús ; rec. Martin Bílek, Jiří Semrád*. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013. - ISBN 978-80-7414-602-2. - CD-ROM, s. 527-533.
13. HULOVÁ, Z. 2014. Technologie multimedialne w procesie kształcenia - ich efektywne i bezpieczne użytkowanie. In *Człowiek - społeczeństwo - państwo w sytuacjach kryzysu : bezpieczeństwo-wielorakie perspektywy / rec. Ewa Misterska, Jan Jacko*. - Poznań : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2014. - ISBN 978-83-61304-76-0. - s. 353-369.
14. HULOVÁ, Z. - PARLAK, M. 2015. Multimedia jako pośrednik w zdobywaniu wiedzy przez uczniów w młodszym wieku szkolnym. In *Nauczanie początkowe - Kształcenie zintegrowane*. Kielce : Wydawnictwo pedagogiczne ZNP spółka, 2015. - ISSN 0239-7579. - Roč. 39, č. 2 (2015/2016), s. 23-31.
15. HULOVÁ, Z. - GAŠPAROVÁ, M. 2016. Prírodnovedno-technický a spoločenskovedný obsah vzdelávania v učebných pomôckach = Natural science-technical and social content of education in learning resources. In *Zagadnienia Społeczne*. Białystok : Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku, 2016. - ISSN 2353-7426. - Roč. 5, č. 1 (2016), s. 39-56.
16. *Inovovaný štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie - 1. stupeň základnej školy. 2015*. Pracovné vyučovanie, s. 9. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2015, 27 s.
17. KANANOJA, T. 1990. Uno Cygnaeus - Vater der finnischen Volksschule und Slöjd; Vortrag Otto-Salomon-Symposium in Nääs 1990. In: Rolf Oberliesen / Günter Wiemann: Sonnenberg Internationale Berichte.
18. KANANOJA, T. 1991. Uno Cygnaeus, der Vater des finnischen Volksschulwesens und seine Ideen zur Slöjd-pädagogik. Im: Oberliesen, R., Wiemann, G. (Hrsg.) Arbeit und Technik im Unterricht. Sonnenberg Internationale Berichte zur Geschichte I. Symposium im Nääs, 29. Juli - 04. August 1991.
19. KOZÍK, T. a kol. 2006. *Virtuálna kolaborácia a e-learning*. Nitra : UKF, 2006, 100 s. ISBN 978-80-8094-053-9.
20. KOZÍK, T. 2014. Retrospektíva k diskusii návrhu zmien v Štátnom vzdelávacom programe. In *Časopis Technika a vzdelávanie*, 3, 2014, č.2, 2014. ISSN 1338-9742, s. 9.
21. KOŽUCHOVÁ, M. 1993. Pracovná výchova a technické vzdelávanie na ZŠ. Bratislava : UK, 1993.
22. KOŽUCHOVÁ, M. a kol. 1997. *Fenomén techniky vo výchove a vzdelávaní v základnej škole*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1997, s. 159. ISBN 80-223-1135-9
23. KOŽUCHOVÁ, M. 2001. Elementárna technická výchova. In *Predškolská a elementárna pedagogika*. Pupala, B. - Kolláriková, Z.(eds.). Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
24. KOŽUCHOVÁ, M. a i. 2011. *Elektronická učebnica didaktika technickej výchovy*. [online]. [cit.: 2016-04-10], Bratislava : Univerzita Komenského, 2011. ISBN 978-80-223-3031-2 URL : <<http://utv.ki.ku.sk>>

25. KOŽUCHOVÁ, M. - ČOPÍKOVÁ, J. 2011. Teachers' and students' attitudes toward technical education in elementary school = Postoje učiteľov a žiakov k pracovnému vyučovaniu. In Učiteľovo myslenie a uvažovanie = Teacher's Thinking and Reasoning : zborník príspevkov z medzinárodného cyklu konferencií Cesty demokracie vo výchove a vzdelávaní XIII. : 7.-9.12.2011, Velké Bílovice (ČR) / eds. Adriana Wiegerová, Soňa Vávrová. - Bratislava : OZ V4, 2011. - ISBN 978-80-89443-10-9, S. 106-124.
26. KOŽUCHOVÁ, M. - STEBILA, J. 2014. 30-ročná história technického vzdelávania riešená na konferenciách „Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania“. In *Časopis Technika a vzdelávanie*, 3, 2014, č. 2. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, FPV, Katedra techniky a technológií, 2014, s. 128, ISSN 1338-9742 s.12-13.
27. KUZMA, J. 2005. *Tvorba a overovanie vzdelávacieho štandardu v učebnom predmete technická výchova na 2. stupni základnej školy*. [Diz. práca]. Bratislava : PDF UK, 2005.
28. KRUŠPÁN, I. 1996. K novému obsahu technickej výchovy na 2. stupni ZŠ. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelania*. Banská Bystrica: FHPV UMB, 1996, s. 119 - 122. ISBN 80-88825-43-1.
29. LUKÁČOVÁ, D. 2006. Vzdelávací štandard v technickej výchove, 2006. In *Československá fyziologie : časopis české fyziologické spoločnosti*. -ISSN 1210-6313, Roč. 55, č. 3(2006), s, 43-56.
30. PAVELKA, J. 1996. Predmet technika ako súčasť reštrukturalizácie technického vzdelávania na ZŠ. In *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelania*. Banská Bystrica: FHPV UMB, 1996, s. 123 - 126, 139s. ISBN 80-8055-292-4.
31. PAVELKA, J. - KUZMA, J. 2014. Aktivity v rámci národného projektu "dielne" a PK pri ŠPÚ so zameraním na učebný predmet technika. In *Časopis Technika a vzdelávanie*, 3, 2014, č. 2. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, Fakulta prírodných vied, Katedra techniky a technológií. ISSN 1338- 9742, s. 3
32. PAVELKA, J. - KUZMA, J. 2016. *Analytická správa z dotazníkového prieskumu „Výučba techniky a ekonomiky domácností“*. Bratislava: PK CaSP pri ŠPÚ, 2016.
33. *Štátny vzdelávací program - ISCED 1. 2008*. Pracovné vyučovanie – príloha ISCED1, s. 9. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2008, 35 s.
34. TOMKOVÁ, V. 2006. Grafické vyjadrovanie žiakov základných škôl v edukačnom procese, 2006. In. *Technika -informatika -edukacja*. Tom. V : Diecezjalne i Drukarnia, 2006. -ISBN 83-88845-69-1, s.57-60.
35. TOMKOVÁ, V. - HONZÍKOVÁ, J. 2015. Význam geometrie v technickom vzdelávaní žiakov 2. stupňa základnej školy. In *Acta Mathematica Nitriensia*. Vol. 1, No. 2, p. 68 - 73. ISSN 2453-6083.
36. VARGOVÁ, M. 2006. Pracovné vyučovanie ako povinný predmet na 1. stupni základnej školy, 2006. In *Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji technicznej* : Uniwersytet Rzeszowski, 2006. ISBN 83-88845-691-1, S. 47-51.
37. *Vzdelávacie štandardy pre 1.stupeň ZŠ.Pracovné vyučovanie pre 1.stupeň ZŠ.2015,9 s.*

KONTAKT

Doc. PaedDr. Zlatica Hulová, PhD.
Katolícka univerzita v Ružomberku
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
zlatica.hulova@ku.sk